

The effect of pedagogical formation certificate program on prospective teachers' professional self-efficacy and attitudes: A mixed-method study¹

Formasyon programının öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inançlarına ve tutumlarına etkisi: Bir karma yöntem araştırması

**Sedat Kanadlı²
Fazilet Karakuş³**

Abstract

The purpose of this study is to investigate the effect of the Pedagogical Formation Certificate Program (PFCP) on prospective teachers' professional self-efficacy beliefs and attitudes towards the teaching profession. The study was conducted through convergent parallel mixed method design (Creswell & Plano Clark, 2015). In the quantitative phase, one group pretest-posttest design was used. The data relating to prospective teachers' professional self-efficacy beliefs before and after the PFCP were collected through "Teaching Self-Efficacy Perception Scale" developed by Tschannen-Moran & Hoy (2001) and adapted into Turkish by Çapa, Çakıroğlu & Sarıkaya (2005). "Attitudes towards Teaching Profession Scale", developed by Çetin (2006), was utilized for exploring prospective teachers' attitudes towards the teaching profession. In the qualitative phase, the data were collected through open-ended questions. The participants consisted of 150 prospective teachers who attended the PFCP held at Mersin University in the 2014-2015 academic year and who were accessible before and after the PFCP. Quantitative data were analyzed through paired-samples t-test; and deductive qualitative analysis (Patton, 2014) was utilized for the qualitative

Özet

Bu araştırmanın amacı pedagojik formasyon sertifika programı (PFSP)'nin öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inançlarına ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına etkisini incelemektir. Araştırma karma yöntem araştırma desenlerinden yakınsayan paralel desen (Creswell & Plano Clark, 2015) yaklaşımıyla yürütülmüştür. Araştırmanın nicel aşamasında deneysel desenlerden tek grup öntest-sontest deseni kullanılmış, nitel aşamasında ise veriler açık uçlu sorularla toplanmıştır. Araştırmanın nicel verilerinin toplanması için çalışma grubuna eğitim öncesi ve sonrasında Tschannen-Moran & Hoy (2001) tarafından geliştirilen, Türkçe'ye uyarılma çalışması Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılan Öğretmen Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği ve Çetin (2006) tarafından geliştirilen Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Nitel aşamada ise veriler açık uçlu sorular yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunun 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Mersin Üniversitesi'nde düzenlenen PFSP'na katılan ve program öncesi ve sonrasında erişilebilen 150 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Nicel verilerin analizinde ilişkili örneklemeler için t-testi, nicel verilerin analizinde ise tümdengelimsel nitel analiz (Patton, 2014)

¹. This study was presented as an oral presentation in 3rd International Congress on Curriculum and Instruction.

² Assist. Prof., Mersin University, Faculty of Education, Educational Science, skanadli@mersin.edu.tr

³ Assist. Prof., Mersin University, Faculty of Education, Educational Science, kkfazilet@gmail.com

data. As a result of the quantitative data analysis, there was no significant difference between prospective teachers' professional self-efficacy beliefs and attitudes towards the teaching profession before and after the PFCP. After the qualitative data analysis, it was determined that the quantitative and qualitative results of the professional self-efficacy beliefs partially converged, but the quantitative and qualitative results of the attitudes towards the teaching profession diverged. The possible reasons for these results were discussed in light of the related literature.

Keywords: Professional self-efficacy beliefs; attitudes towards the teaching profession; mixed method research.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

GİRİŞ

Öğretmenlik formasyon programları genel olarak eğitim bilimleri dersleri (teorik) ile öğretmenlik uygulaması (pratik) derslerinden oluşmaktadır. Bu programın amacı öğretmen adaylarına genel kültür, özel alan eğitimi ve öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgi, beceri ve tutumlar kazandırarak bunları gerçek bir eğitim-öğretim ortamı içinde kullanabilme yeterliliğine sahip olmalarını sağlamak ve böylece onları öğretmenlik mesleğine hazırlamaktır (MEB, 1998). Buna göre pedagojik formasyon eğitiminin örtük amacının öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerini ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını geliştirmek olduğu ileri sürülebilir.

Öğretmen öz yeterliği, öğretmen eğitiminde önemli bir yapıdır ve öğretmen öz yeterliğinin nasıl geliştiği, hangi bileşenlerden oluştuğu, güçlü ve pozitif öğretmen yeterliğine hangi faktörlerin katkıda bulunduğu yüksek bir öğretmen yeterliği geliştirmeye yönelik hangi eğitim programlarının nasıl geliştirileceğinin belirlenmesi için oldukça önemlidir (Pajares, 1997). Öğretmen öz yeterliğine ilişkin çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Guskey ve Passaro (1994), öğretmen öz yeterliğini “*öğretmenin, öğrencilerine etkili bir eğitim öğretim verme konusundaki kendine güven duymasına ilişkin inancı*” olarak tanımlarken Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2001), “*bir öğretmenin öğrencilerin yeterince güdülenmiş olmadığı durumlarda bile öğrenmelerinde arzu edilen sonuçları elde edebileceğine yönelik inançları*” olarak tanımlamıştır. Bir başka deyişle bir öğretmenin “*görevlerini yerine getirmek için gerekli düşünceleri ve eylemleri planlayıp uygulayabilir miyim?*” sorusuna verdiği yanıt öğretmenin öz yeterliğidir (Goddard, Hoy & Woolfolk-Hoy, 2004).

Öğretmen öz yeterliğinin, öğrenci başarısı (Allinder, 1995; Ashton & Webb, 1986; Podell & Sodak, 1993) ve öğrenci motivasyonunu (Brophy & Good, 1984; Midgley, Feldhauser & Eccles, 1989; Rose & Medway, 1981) etkilediği belirlenmiştir. Ross' a (1995) göre, öğretmen öz yeterlik inancı yükseldiğinde bireyler kendilerine ve öğrencilerine daha uğraştıncı hedefler koymakta, öğrenme ürünlerinin sorumluluğunu almakta ve bir engelle karşılaştığında hemen vazgeçmemektedir. Yüksek bir öğretmen öz yeterlik inancının mesleğe yönelik etkili bağlılık duygusu geliştirdiği, meslektaş ya da velilerle iletişim becerilerini artırdığı belirlenmiştir (Coladarcı, 1992; Hoover–Dempsey, Bassler &

kullanılmıştır. Nicel verilerin analizi sonucunda öğretmen adaylarının PFSP'ndan önce ve sonra mesleki öz yeterlik inançları ve mesleğe karşı tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Nitel verilerin analizinden sonra, nitel sonuçların öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik algılarına ilişkin nicel sonuçları kısmen desteklediği; ancak öğretmen adaylarının mesleğe karşı tutumlarına ilişkin nicel sonuçları desteklemediği belirlenmiştir. Bu sonuçların olası nedenleri alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen öz yeterlik inancı; öğretmenlik mesleğine yönelik tutum; karma yöntem araştırması.

Brissie, 1992). Benzer olarak, Bandura (1997) öğretmen öz yeterlik inancı yüksek olan öğretmenlerin öğrencileri güdülemek için daha çok çaba sarf ettiği, akademik işlere daha çok zaman ayırdığı ve başarıyı artırabildiğini ifade etmiştir.

Öğretmen öz yeterliğinin, alandaki yeni yöntem, program vb. gelişmelerin öğrenilmesi ve benimsenmesi (Fuchs, Fuchs & Bishop, 1992) ve eğitim programını uygulama başarısını (Guskey, 1988) arttırdığı görülmektedir. Bununla birlikte, öğretmen öz yeterliğinin planlama ve öğretme hevesiyle ilişkili olduğu (Allinder, 1994), öz yeterlik inançları yüksek olan öğretmenlerin yeni fikirlere daha açık, yeni yöntemleri denemeye daha istekli olduğu (Cousins & Walker, 2000; Guskey, 1988), daha az tükenmişlik yaşadıkları belirtilmektedir (Skaalvik & Skaalvik, 2010). Diğer taraftan, öz yeterlik inancı düşük olan öğretmenlerin öğretime daha az zaman ayırdıkları, zorlanan öğrencilerle çalışmada yeterince sabırlı olmadıkları, otoriter yaklaşım sergiledikleri, öğrencileri güdülemeye çalışmadıkları, öğretime ya da mesleğe bağlılıklarının düşük olduğu görülmektedir (Palmer, 2006).

Bandura (1997) doğrudan deneyimler, dolaylı deneyimler, sözel ikna süreci, bedensel ve psikolojik durumun öz yeterliğin oluşumuna kaynaklık ettiğini belirtmiştir (s.79-115). Bandura'ya (1997) göre doğrudan deneyimlere kişinin karşılaştığı durum ile ilgili olarak geçmişteki benzer durumdaki başarı ya da başarısızlıkları neden olmaktadır. Dolaylı yaşantılar bireyin kendisiyle benzer yetenek ve becerilere sahip bireylerin, benzer durumdaki başarı ve başarısızlıklarını gözlemeleri sonucu oluşur. Bu tür gözlemler özellikle görev ile ilgili fazla deneyim bulunmadığında etkili olmaktadır. Ona göre öz yeterliğin üçüncü kaynağı olan sözel ikna, herhangi bir durum karşısında kendi yeteneklerinden şüphe duyan bireylerin başkaları tarafından verilen görevi başarıyla yapabileceklerine inandırılmasına dayanmaktadır. Dördüncü kaynak ise bireyin davranışta bulunacağı andaki hastalık, kaygı, stres ve korkunun yola açtığı yeterlilik ya da yetersizlik algısının oluşumuna neden olan fiziksel ve psikolojik durumdur. Bandura'ya (1997) göre bu dört kaynaktan en güçlü etkiyi doğrudan deneyimler oluşturmaktadır. Buna göre öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştığı yeni durum ile ilgili olarak daha önceki benzer durumlardaki başarı ya da başarısızlıkları onların öz yeterlikleri üzerinde en güçlü etkiyi yarattığı söylenebilir.

Öğretmen öz yeterliği öğretmen açısından nitelikli öğretmen, öğrenciler açısından ise başarılı öğrenme ile ilişkili olduğundan Pedagojik Formasyon Sertifika Programı'nın (PFSP) öğretmen öz yeterliğini geliştirici nitelikte olması beklenir. PFSP'da yer alan öğretim ilke ve yöntemleri, sınıf yönetimi ve öğretmenlik uygulaması gibi derslerin öğretmen öz yeterliğini geliştirecek niteliklere sahip olması önem taşımaktadır. Araştırmalar öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının geliştirilebilir olduğu ve öğretim yöntemleri derslerinin öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarına önemli etkileri olduğu yönündedir (Morell & Carroll, 2003; Scharmann & Orth Hampton, 1995).

Bireyin sahip olduğu inançların, onların bilişsel, duygusal, motivasyonel ve seçim yapma süreçleri üzerinde etkili ve belirleyici bir işleve sahiptir (Bandura, 1977). Buradan hareketle öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inançları onları bu açılarından etkileyebileceği ileri sürülebilir. Öğretmenlerin inançlarının yanı sıra tutumları da sınıfta yaptığı seçimleri ve verdiği kararları etkileyebilmektedir (Rimm-Kaufman & Sawyer, 2004). Taşkın Can, Cantürk Günhan ve Öngel Erdal (2005) göre ise tutum, inanç ve davranışlar arasında önemli bir etkileşim bulunmaktadır. Bu görüşlerden hareketle, öğretmenlik öz yeterlik inancının öğretmenliğe yönelik tutumlarını ve davranışlarını etkileyebileceği söylenebilir.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum “*öğretim, öğrenci, sınıf atmosferi ve öğretilen konuyu şekillendiren, genellikle farkında olunmayan ve açıkça ifade edilmeyen anlayışlar*” (Güneyli & Aslan, 2009) olarak tanımlanmaktadır. Semerci ve Semerci'ye (2004) göre, öğretmenlerin işlerinden doyum sağlama ve mesleklerine bağlı olma düzeylerini etkileyen en önemli etkenlerden biri öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarıdır. Öğretmenlerin öz yeterlik inançları gibi tutumları da aldıkları eğitim yoluyla

geliştirilebilir. Nitekim Can'da (1987) öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tutumlarının öğrenilebilmesinden dolayı öğretmen eğitiminin burada önemli bir rol oynadığını söylemiştir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik mesleki öz yeterlik inançları ile tutumlarının onların öğrencileri derse katma, yöntem ve stratejileri tercih etme ve sınıf yönetimi yaklaşımlarını etkilediği yönünde araştırmalar bulunmaktadır (Demirel & Akkoyunlu, 2010; Demirtaş, Cömert & Özer, 2011; Girgin, Akamca, Ellez & Oğuz, 2010; Oğuz & Topkaya, 2008). Ayrıca bu araştırmalarda, öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inançları ile tutumları arasında anlamlı, olumlu ve orta düzeyde ilişki olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Ulusal alanyazında öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ve tutumlarını belirlemek için yapılan çalışmaların daha çok tarama türünde (Bümen & Ercan Özaydın, 2013; Çakır, Kan & Sünbül, 2006; Çapri & Çelikkaleli, 2008; Demirtaş, Cömert & Özer, 2011; Oğuz ve Topkaya, 2008; Sandıkçı & Öncü, 2013) olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda PFSP'na katılan öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik algılarının belirlendiği (Çocuk, Yokuş & Tanrıseven, 2015; Yeşilyurt, 2013) ya da eğitim fakültesi öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlikleri ile karşılaştırıldığı (Elkatmış, Demirbaş & Ertuğrul, 2013) görülmektedir. Benzer olarak, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların belirlenmeye çalışıldığı araştırmalarda öğretmen adayları (Dönmez & Uslu, 2013; Engin & Koç, 2014; Kocaarslan, 2014; Küçükosmanoğlu & Can, 2013) ile formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının (Bozkırlı & Er, 2011; Gül & Erkol, 2015) belirlendiği çalışmalara rastlanmaktadır.

Alanyazında formasyon eğitimin (ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programı) çeşitli değişkenlere olan etkisinin araştırıldığı iki çalışma bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Başbay, Ünver ve Bümen (2009) tarafından Ege Üniversitesinde gerçekleştirilen formasyon eğitiminin dönemlere göre öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarındaki değişimi belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının genel olarak yüksek olduğu ve dönemler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. İkincisi, Sarı (2010) tarafından Çukurova Üniversitesinde gerçekleştirilen ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programının öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ve programın kendisine yönelik görüşlerindeki değişimi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin mesleğe karşı sevgilerinin programın başında ve sonunda genel olarak yüksek olduğu belirlenmiştir; ancak bazı öğretmenler, program sonunda mesleğe karşı sevgilerinin olumsuz etkilendiğini de rapor etmişlerdir.

Yukarıda özetlenen çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada PFSP'nın öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inançlarına ve tutumlarına etkisi incelenmiştir. Karma yöntemle hazırlanan bu araştırmayla öğretmenlerin aldıkları eğitimin onların mesleki öz yeterliklerini ve tutumlarını nasıl etkilediği nitel ve nicel araştırma yöntemleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Böylece bu çalışmanın öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerini ve tutumlarını geliştirecek etkili öğretmen eğitim programlarının hazırlanmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı PFSP'nın öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inançlarına ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına etkisini inceleyerek bu programın öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inançlarını ve tutumlarının nasıl etkilediğini ve bunun olası nedenlerini belirlemektir. Bu amaçla bu araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının PFSP'ndan önce ve sonra mesleki öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları nasıldır?

2. Öğretmen adaylarının PFSP'ndan önce ve sonra mesleki öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. PSFP'nın öğretmen adaylarının öğrencilerin katılımı sağlayabilmelerine, sınıf yönetebilmelerine, öğretim ve değerlendirme stratejilerini kullanabilmelerine etkisi nedir?
4. PSFP'nın öğretmen adaylarının mesleğe karşı sevgi, değer ve uyumlarına etkisi nedir?
5. Bu çalışmadan elde edilen nitel ve nicel veriler arasındaki uyum nasıldır?

YÖNTEM

Bu araştırma, karma yöntem araştırma desenlerinden “Yakınsayan Paralel Desen” yaklaşımıyla yürütülmüştür. Karma yöntem araştırması, araştırmacının bir çalışmada hem nitel hem de nicel yaklaşımları kullanarak veriler topladığı ve analiz ettiği, bulguları birleştirdiği ve sonuçlar çıkardığı araştırma olarak tanımlanmıştır (Tashakkori & Creswell, 2007). “Yakınsayan Paralel Desen” yaklaşımda araştırmacı nitel ve nicel verileri eş zamanlı olarak toplar, ayrı ayrı analiz eder ve daha sonra elde ettiği nitel ve nicel sonuçları karşılaştırarak bulguların birbirini doğrulayıp doğrulamadığını inceler (Creswell & Plano Clark, 2015, s.79). Bu çalışmada karma yöntemin tercih edilmesinin nedeni nicel yöntemden elde edilen sonuçları nitel yöntemle açıklayarak öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlikleri ve tutumlarının PFSP sonucunda nasıl bir değişim gösterdiğinin tam olarak anlaşılmasını sağlamaktır. Karma yöntem yaklaşımına uygun olarak bu araştırmanın nicel aşamasında, deneysel desenlerden tek grup öntest-sontest deseni kullanılmış, nitel aşamasında ise veriler açık uçlu sorularla toplanmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde düzenlenen PFSP'na katılan ve program öncesi ve sonrasında erişilebilen 150 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının 106'sı kadın, 44'ü erkektir. Yaş ortalamaları ise 24'tür. Araştırmanın nitel verileri elverişli örneklem yöntemi ile eğitime katılan 98 öğretmen adayından toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel verilerinin toplanması için çalışma grubuna eğitim öncesi ve sonrasında Tschannen-Moran & Hoy (2001) tarafından geliştirilen, Türkçe'ye uyarlama çalışması Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılan *Öğretmen Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği* (ÖÖYAÖ) ve Çetin (2006) tarafından geliştirilen *Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği* (ÖMTÖ) uygulanmıştır. Araştırmanın nitel verilerinin toplanması için eğitim programının sonunda PFSP'nın öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inanç düzeylerine ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına etkisini belirlemek için 6'tane açık uçlu soru sorulmuştur. Bu sorulardan ilk üçünde PFSP sonunda öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerini belirlemek için öğretmen adaylarına, öğrencileri derse aktif katılımlarını sağlayabilme, sınıfta istenmeyen davranışları kontrol edebilme ve farklı öğretim ve değerlendirme stratejilerini etkili bir şekilde kullanabilmelerine yönelik öz yeterlik inançlarının kaynakları sorulmuştur. İkinci üç soruda PFSP sonunda öğretmen adaylarının mesleğe karşı tutumlarını belirlemek için öğretmen adaylarına, aldıkları eğitimin onların öğretmenlik mesleğine karşı sevgilerine, öğretmenlik mesleğinin değerine ve kendilerine uygunluğuna ilişkin düşüncelerine etkisine yönelik görüşleri sorulmuştur. Bu sorular uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

Nicel verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan test sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterlik inançları ve mesleğe yönelik tutumlarına ilişkin ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımlı örneklem için t testi yapılmıştır. Bu test uygulanan eğitimin

%95 güven aralığında etkisi olup olmadığını belirlemesine rağmen bu etkinin büyüklüğünü ifade etmez. Bu amaçla PSFP'nin etki büyüklüğünü belirlemek için Cohen's d hesaplanmıştır. Bunun için etki büyüklüğü hesaplanır (Can, 2012:140).

$$Etki\ büyüklüğü\ (d) = \frac{Ortalamalar\ arasındaki\ fark}{Fark\ puanlarının\ standart\ sapması}$$

Cohen (1988)'e göre hesaplanan d değeri 0.20 ile 0.50 arasında ise etki büyüklüğü küçük, 0.50 ile 0.80 arasında ise etki büyüklüğü orta, 0.80'den büyük ise etki büyüklüğü geniş olarak yorumlanmaktadır.

Nitel verilerin analizinde tümevarımsal analiz kullanılmıştır. Tümevarımcı analiz toplanan nitel veriler içindeki örüntülerin, temaların ve kategorilerin keşfedilmesidir (Patton, 2014, s.453). Bu nedenle bu çalışmada PFSP'nin öğretmenlerin mesleki öz yeterliklerine ve mesleğe karşı tutumlarına etkisine yönelik görüşlerine tümevarımsal analiz yapılarak kategori ve kodlar oluşturulmuştur. Kodlayıcılar arası güvenilirlik belirlemek için nitel verilerin %10'u (10 adet) başka bir kodlayıcıya verilerek oluşturulan kod tanımlarına göre yeniden kodlanması istenmiştir. Her bir kodlayıcı 60 kod oluşturmuş, 54 kodda uzlaşma sağlanmışken 4 tanesinde uzlaşma sağlanamamıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik $[\frac{uzlaşılan\ kodlar}{uzlaşılan + uzlaşılmayan\ kodlar}] \times 100$ formülü (Miles & Huberman, 1994, s.64) ile %90 olarak hesaplanmıştır. Miles and Huberman'a (1994) göre kodlayıcılar arası güvenilirlik %80'den büyük ve mümkün olduğunca %90'a yakın olması beklenmektedir.

BULGULAR

Nicel Bulgular

Bu bölümde nicel soruların analizine yönelik bulgular sunulmuştur.

1. Öğretmen Adaylarının PFSP'ndan Önce ve Sonra Mesleki Öz Yeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları

Öğretmen adaylarının Pedagojik Formasyon eğitiminden eğitimden önce ve sonra mesleki öz yeterlik düzeylerini ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını belirlemek için “*Öğretmen Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği*” ile “*Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği*” uygulanmıştır. Bu ölçeklerden elde edilen verilerin betimsel analiz sonuçları tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

1.1. Öğretmen adaylarının PFSP'dan önce ve sonra mesleki öz yeterlik inançları

Öğretmen adaylarının “PFSP'ndan önce ve sonra mesleki öz yeterlik inançları nasıldır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla öğretmen adaylarının ÖÖYAÖ'ne verdikleri yanıtların aritmetik ortalama ve standart sapma puanları belirlenerek aşağıda verilmiştir.

Değişkenler		Eğitim Öncesi	Aralık	Eğitim Sonrası	Aralık
Katılım	$\bar{x}$	56.10	Çok	55.74	Oldukça yeterli
	SS	7.27	yeterli	7.68	
Öğretim Stratejileri	$\bar{x}$	56.37	Çok	55.84	Oldukça yeterli
	SS	9.49	yeterli	7.99	
Sınıf Yönetimi	$\bar{x}$	56.59	Çok	56.10	Çok yeterli
	SS	8.14	yeterli	10.31	
Mesleki Öz Yeterlik	$\bar{x}$	169.07	Çok	167.64	Oldukça yeterli
	SS	21.89	yeterli	23.38	

p>0.05

Tablo 1’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının ÖÖYAÖ katılım alt boyutu ortalamalarının PFSP öncesinde “çok yeterli” (56.10) aralığından katılım sonrasında “oldukça yeterli” (55.74) aralığına gerileme gösterdiği görülmektedir. Benzer olarak, öğretim stratejileri alt boyutunda da “çok yeterli” (56.37) aralığından “oldukça yeterli” (55,84) aralığına gerileme gösterdiği görülmektedir. Sınıf yönetimi alt boyutunda PFSP öncesinde “çok yeterli” (56.59) aralığında iken puanlarda bir düşüşle birlikte “çok yeterli” (56.10) aralığında kalmayı sürdürdüğü görülmektedir. Toplam mesleki öz yeterlik puanlarında PFSP öncesinde “çok yeterli” (169.07) aralığından “oldukça yeterli” (167.64) aralığına gerileme gösterdiği görülmektedir.

1.2. Öğretmen adaylarının PFSP’den önce ve sonra mesleğe yönelik tutumları

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının “PFSP’den önce ve sonra öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları nasıldır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla öğretmen adaylarının ÖMTÖ’ne verdikleri yanıtların aritmetik ortalama ve standart sapma puanları belirlenerek aşağıda verilmiştir.

Değişkenler		Eğitim Öncesi	Aralık	Eğitim Sonrası	Aralık
Sevgi	$\bar{x}$	89.30	Kesinlike	88.35	Kesinlike
	SS	12.26	katılım	13.72	katılım
Değer	$\bar{x}$	36.07	Kesinlike	36.45	Kesinlike
	SS	3.35	katılım	3.66	katılım
Uyum	$\bar{x}$	20.06	Kesinlike	19.79	Katılım
	SS	3.45	katılım	3.34	
Mesleğe Yönelik Tutum	$\bar{x}$	145.42	Kesinlike	144.59	Kesinlike
	SS	15.86	katılım	17.42	katılım

p>0.05

Öğretmen adaylarının ÖMTÖ sevgi alt boyutu ortalamalarının PFSP öncesinde “kesinlikle katılım” aralığında (89.30) iken eğitim sonrasında 88.35 olarak bir miktar düşüş gösterdiği; ancak aynı aralıkta kalmayı sürdürdüğü görülmektedir. Değer alt boyutu ortalamalarının, “kesinlikle katılım” aralığında (36.07) olduğu ve bir miktar yükselmesine karşın (36.45) aynı aralıkta kalmayı sürdürdüğü görülmektedir. Uyum alt boyutunda ise ortalamaların “kesinlikle katılım” (20.06) aralığından “katılım” (19.79) aralığına gerilediği görülmektedir. Toplam puanların PFSP öncesinde, “kesinlikle katılım” (145.42) aralığında iken bir miktar düşüş göstererek (144.59) aynı aralıkta kalmayı sürdürdüğü görülmektedir.

2. Öğretmen Adaylarının PFSP’nden Önce ve Sonra Mesleki Öz Yeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması

Pedagojik Formasyon Sertifika Programı’nın öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerine ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarına etkisini belirlemek için bağımlı (tekrarlı) örneklem için t testi analizi yapılmıştır. Analizden elde edilen sonuçlar tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

2.1. Öğretmen adaylarının PFSP’nden önce ve sonra mesleki öz yeterlik inançları karşılaştırılması

Öğretmen adaylarının “PFSP önce ve sonra mesleki öz yeterlik inançları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan t testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Kanadlı, S., & Karakuş, F. (2016). Formasyon programının öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inançlarına ve tutumlarına etkisi: Bir karma yöntem araştırması. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 3807-3826. doi:[10.14687/jhs.v13i3.3852](https://doi.org/10.14687/jhs.v13i3.3852)

Tablo 3: Mesleki Öz Yeterlik Öntest-Sontest Ortalama Puanlarının t-testi Sonuçları

Ölçüm (MÖÖ)		N	$\bar{x}$	Ss	sd	T	P
Katılım	Ön test	150	56.10	7.18	149	.616	.539
	Son test	150	55.74				
Strateji	Ön test	150	56.37	8.78	149	.742	.460
	Son test	150	55.84				
Sınıf Yönetimi	Ön test	150	56.60	8.79	149	.750	.454
	Son test	150	56.06				
Mesleki Öz yeterlik	Ön test	150	169.08	19.91	149	.880	.380
	Son test	150	167.64				

p>0.05

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının PFSP öncesi ve sonrası ÖÖYAÖ'nin gerek alt boyutları gerekse toplam puanlarında anlamlı farklılık yoktur (p>0.05). PFSP mesleki öz yeterlik üzerindeki etki büyüklüğü Cohen's d = -0.072 olarak hesaplanmıştır. Cohen (1988)' e göre bu değer önemsiz düzeyde bir etki büyüklüğüdür. Buradaki negatif işareti eğitimden sonra öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerinin azaldığını göstermektedir.

2.2. Öğretmen adaylarının PFSP'ndan önce ve sonra mesleğe karşı tutumlarının karşılaştırılması

Öğretmen adaylarının "PFSP'dan önce ve sonra öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan t testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4: Mesleğe Yönelik Tutum Öntest-Sontest Ortalama Puanlarının t-testi Sonuçları

Ölçüm (MÖÖ)		N	$\bar{x}$	Ss	sd	T	P
Sevgi	Ön test	150	89.30	9.44	149	1.231	.220
	Son test	150	88.35				
Değer	Ön test	150	36.07	3.64	149	1.285	.201
	Son test	150	36.45				
Uyum	Ön test	150	20.06	3.37	149	.962	.337
	Son test	150	19.79				
Genel Tutum	Ön test	150	145.42	11.77	149	.866	3.88
	Son test	150	144.59				

p>0.05

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının PFSP öncesi ve sonrası ÖMTÖ'nin gerek alt boyutları gerekse toplam puanlarında anlamlı farklılık yoktur (p>0.05). PFSP mesleğe karşı tutum üzerindeki etki büyüklüğü Cohen's d = -0.073 olarak hesaplanmıştır. Cohen (1988)' e göre bu değer önemsiz düzeyde bir etki büyüklüğüdür. Buradaki negatif işareti eğitimden sonra öğretmen adaylarının mesleğe karşı tutumlarının azaldığını göstermektedir.

Nitel Bulgular

Bu bölümde nitel soruların analizine yönelik bulgular sunulmuştur.

3. PFSP'nın Öğretmen Adaylarının Öğrencilerin Katılımını Sağlayabilmelerine, Sınıf Yönetebilmelerine, Öğretim ve Değerlendirme Stratejilerini Kullanabilmelerine Etkisi

PFSP sonunda öğretmen adaylarına, öğrencileri derse aktif katılımlarını sağlayabilme, sınıfta istenmeyen davranışları kontrol edebilme ve farklı öğretim ve değerlendirme stratejilerini etkili kullanabilmeye yönelik öz yeterlik inançlarının kaynakları sorulmuştur.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda ortaya çıkan kategori ve kodlar ile tanımları, frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5: Öğretmen adaylarının PFSP'nın mesleki öz yeterliklerine etkisine yönelik ortaya çıkan kategori ve kodlar, tanımları, frekans ve yüzde değerleri.

Kategori ve Kodlar	Tanım	Frk. (N)	Yüzde (%)
1. Katılım			
Eğitim	Öğretmen adaylarının öğrencileri derse aktif olarak katabileceklerine yönelik öz yeterlilik inançlarının aldıkları eğitimden kaynaklandığını belirten ifadeleri	40	41.2
Mesleki özgüven	Öğretmen adaylarının öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayabileceklerine yönelik öz yeterlilik inançlarının kendilerine olan güvenlerinden kaynaklandığını belirten ifadeleri	31	31.9
Staj	Öğretmen adaylarının öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayabileceklerine yönelik öz yeterlilik inançlarının stajdan kaynaklandığını belirten ifadeleri	10	10.3
Eğitimin yetersizliği	Öğretmen adaylarının öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayabileceklerine yönelik öz yeterlilik inançlarının düşük olmasını eğitimin yetersizliğinden kaynaklandığını belirten ifadeleri	8	8.2
Diğer	Öğretmen adaylarının yukarıdaki kodlardan herhangi birine girmeyen ifadeleri	8	8.2
2. Öğretim Stratejileri			
Eğitim	Öğretmen adaylarının farklı öğretim ve değerlendirme stratejilerinin etkili bir şekilde uygulayabileceklerine yönelik öz yeterlik inanç düzeylerinin eğitime bağlı olduğunu belirten ifadeleri	41	55.4
Mesleki Özgüven	Öğretmen adaylarının farklı öğretim ve değerlendirme stratejilerinin etkili bir şekilde uygulayabileceklerine yönelik öz yeterlik inançlarının kendilerine olan güvenlerinden kaynaklandığını belirten ifadeleri	20	27.0
Mesleki özgüven eksikliği	Öğretmen adaylarının farklı öğretim ve değerlendirme stratejilerinin etkili bir şekilde uygulayabileceklerine yönelik öz yeterlik inançlarının düşük olmasının mesleki olarak kendilerine güvenememelerinden kaynaklandığını belirten ifadeleri	7	9.5
Diğer	Öğretmen adaylarının yukarıdaki kodlardan herhangi birine girmeyen ifadeleri	6	8.1
3. Sınıf Yönetimi			
Mesleki Özgüven	Öğretmen adaylarının derslerinde ortaya çıkabilecek istenmeyen davranışları kontrol edebileceklerine yönelik öz yeterlik inançlarının kendilerine olan güvenlerinden kaynaklandığını belirten ifadeleri	30	36.5
Eğitim	Öğretmen adaylarının derslerinde ortaya çıkabilecek istenmeyen davranışları kontrol edebileceklerine yönelik öz yeterlik inançlarının aldıkları eğitimden kaynaklandığını belirten ifadeleri	29	35.3
Mesleki Özgüven Eksikliği	Öğretmen adaylarının derslerinde ortaya çıkabilecek istenmeyen davranışları kontrol edebileceklerine yönelik öz yeterlik inançlarının düşük olmasının mesleki olarak kendilerine güvenememelerinden kaynaklandığını belirten ifadeleri	15	18.2
Diğer	Öğretmen adaylarının yukarıdaki kodlardan herhangi birine girmeyen ifadeleri	8	9.7

Öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inançlarına ilişkin nitel sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde ÖÖYAÖ ölçeğinin "Katılım" alt boyutunda beş kategoride toplandığı görülmektedir.

Yoğunluğun en fazla olduğu kategori *Eğitim* % 41.2 (40 kişi) iken bunu *Mesleki Öz güven* % 31.9 (31 kişi), *Staj* % 10.3 (10 kişi) ve *Eğitimin Yetersizliği* % 8.2 (8 kişi) kategorilerinin izlediği görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının % 41.2'si program sonunda öğrencileri derse aktif olarak katabileceklerine yönelik öz yeterliklerinin aldıkları eğitimden, % 31.9'u mesleki olarak kendilerine güvenememelerinden ve % 10.3'ü yaptıkları stajdan kaynaklandığını belirtmiştir. Buna karşılık, öğretmen adaylarının % 8.2'si aldıkları eğitimin yetersiz olmasından dolayı öz yeterlik inançlarının düştüğünü ifade etmiştir.

Öğretmen adayı görüşlerinin “*Öğretim Stratejileri*” alt boyutunda dört kategoride toplandığı görülmektedir. Yoğunluğun en fazla olduğu kategori *Eğitim* % 55.4 (41 kişi) iken bunu *Mesleki Öz güven* % 27 (20 kişi), *Mesleki Öz güven Eksikliği* % 9 (7 kişi), *Diğer* % 8 (6 kişi) kategorilerinin izlediği görülmektedir. Buna göre program sonunda öğretmen adaylarının % 55.4'ü öğretim stratejilerini etkili bir şekilde kullanabileceklerine yönelik öz yeterlik inançlarının aldıkları eğitimden, % 27'si mesleki olarak kendilerine güvenmelerinden kaynaklandığını belirtmiştir. Buna karşılık öğretmen adaylarının % 9'u farklı öğretim ve değerlendirme stratejilerinin etkili bir şekilde uygulayabileceklerine yönelik öz yeterlik inanç düzeylerinin kendilerine mesleki olarak güvenememelerinden dolayı düşük olduğunu ifade etmiştir.

Öğretmen adayı görüşlerinin “*Sınıf Yönetimi*” alt boyutunda dört kategoride toplandığı görülmektedir. Yoğunluğun en fazla olduğu kategori *Mesleki Öz güven* % 36 (30) iken bunu *Eğitim* % 35 (29), *Mesleki Öz güven Eksikliği* % 18 (15 kişi), *Diğer* % 9 (8 kişi) kategorilerinin izlediği görülmektedir. Buna göre program sonunda öğretmen adaylarının % 36.5'i derslerinde ortaya çıkabilecek istenmeyen davranışları kontrol edebileceklerine yönelik öz yeterlik inançlarının mesleki olarak kendilerine güvenmelerinden, % 35.3'ü aldıkları eğitimden kaynaklandığını belirtmiştir. Buna karşılık % 9.7'si derslerinde ortaya çıkabilecek istenmeyen davranışları kontrol edebileceklerine yönelik öz yeterlik inançlarının mesleki olarak kendilerine güvenememelerinden dolayı düşük olduğunu ifade etmiştir.

4. PSFP'nın Öğretmen Adaylarının Mesleğe Karşı Sevgi, Değer ve Uyumlarına Etkisi

Öğretmen adaylarına PFSP sonunda, aldıkları eğitimin onların öğretmenlik mesleğine karşı sevgilerine, öğretmenlik mesleğinin değerine ve kendilerine uygunluğuna ilişkin düşüncelerine etkisine yönelik görüşleri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının verdiği cevapların içerik analizi sonucunda ortaya çıkan kategori ve kodlar ile tanımları, frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6: Öğretmen adaylarının PFSP'nın öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarına etkisine yönelik ortaya çıkan kategori ve kodlar, tanımları, frekans ve yüzde değerleri.

Kategori ve Kodlar	Tanım	Frk. (N)	Yüzde (%)
1. Sevgi			
Olumlu	Öğretmen adaylarının aldıkları formasyon eğitiminin mesleğe olan farkındalıklarını arttırmasından dolayı mesleğe olan sevgilerini olumlu yönde geliştirdiğine yönelik ifadeleri	70	85.3
Nötr	Öğretmen adaylarının aldıkları formasyon eğitiminin mesleğe karşı var olan (olumlu ya da yön belirtmeyen) sevgilerini değiştirmedini belirten ifadeleri	9	10.9
Olumsuz	Öğretmen adayları aldıkları formasyon eğitiminin meslek ile ilgili farkındalıklarını arttırmasından dolayı mesleğe olan sevgilerini olumsuz yönde etkilediğini belirten ifadeleri	3	3.6

2. Değer

Olumlu	Öğretmen adaylarının formasyon eğitiminin öğretmenlik mesleğinin değerine yönelik düşüncelerini olumlu yönde geliştirdiği belirten ifadeleri	49	75.3
Nötr	Öğretmen adaylarının aldıkları formasyon eğitiminin mesleğin değerine yönelik düşüncesini değiştirmedini belirten ifadeleri	9	13.8
Olumsuz	Öğretmen adaylarının aldıkları formasyon eğitiminin mesleğin değerine yönelik düşüncelerini olumsuz yönde değiştirdiğini belirten ifadeleri	7	10.9

3. Uyum

Olumlu	Öğretmen adaylarının aldıkları formasyon eğitiminin mesleğin kendilerine uygunluğuna yönelik düşüncelerini olumlu yönde etkilediğine ilişkin ifadeleri	48	59.2
Nötr	Öğretmen adaylarının aldıkları formasyon eğitiminin öğretmenlik mesleğinin kendilerine uygunluğuna yönelik olan düşüncelerini (olumlu ya da yön belirtmeyen) değiştirmedini belirten ifadeleri	27	33.3
Olumsuz	Öğretmen adaylarının aldıkları formasyon eğitiminin mesleğin kendilerine uygunluğuna yönelik düşüncelerini olumsuz etkilediğini belirten ifadeleri	4	4.9
Diğer	Öğretmen adaylarının yukarıdaki kodlardan herhangi birine girmeyen ifadeleri	2	2.4

Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarına ilişkin nitel sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde ÖMTÖ ölçeğinin “*Sevgi*” alt boyutunda üç kategoride toplandığı görülmektedir. Yoğunluğun en fazla olduğu kategori *Olumlu* % 85.3 (70 kişi) iken bunu *Nötr* % 10.9 (9 kişi), ve *Olumsuz* % 3.6 (3 kişi) kategorilerinin izlediği görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının % 85.3’ü PFSP’nın öğretmenlik mesleğine ilişkin farkındalık düzeylerini yükseltmesinden dolayı mesleğe karşı sevgilerini arttırdığını, % 10.9’u sevgilerini olumlu ya da olumsuz etkilemediğini ifade etmiştir. Buna karşılık öğretmen adaylarının %10.9’u aldıkları eğitimin öğretmenlik mesleğine karşı sevgilerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir.

Öğretmen adayları görüşlerinin “*Değer*” alt boyutunda üç kategoride toplandığı görülmektedir. Yoğunluğun en fazla olduğu kategori *Olumlu* % 75 (49 kişi) iken bunu *Nötr* % 13 (9 kişi) ve *Olumsuz Etkiledi* % 10 (7 kişi) kategorilerinin izlediği görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının %75.3’ü aldıkları eğitiminin öğretmenlik mesleğinin değerine yönelik düşüncelerini olumlu yönde geliştirdiğini, %13.8’i olumlu ya da olumsuz yönde değiştirmedini belirtmiştir. Buna karşılık, öğretmen adaylarının %10.9’u aldıkları eğitiminin mesleğin değerine yönelik düşüncelerini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Öğretmen adayları görüşlerinin “*Uyum*” alt boyutunda dört kategoride toplandığı görülmektedir. Yoğunluğun en fazla olduğu kategori *Olumlu* % 59 (48 kişi) iken bunu *Nötr* % 33 (27 kişi) *Olumsuz* % 4.9 (5 kişi) ve *Diğer* % 2 (2 kişi) kategorilerinin izlediği görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının %59.2’si aldıkları eğitiminin mesleğin kendilerine uygunluğuna yönelik düşüncelerini olumlu yönde etkilediğini, %33.3’ü olumlu ya da olumsuz etkilemediğini belirtmiştir. Buna karşılık öğretmen adaylarının % 4.9’u aldıkları eğitiminin mesleğin kendilerine uygunluğuna yönelik düşüncelerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

4. Nicel ve Nitel Veriler Arasındaki Uyumun İncelenmesi

Bu çalışmada nitel veriler, nicel verileri açıklamak ve tamamlamak için toplanmıştır. Creswell ve Plano Clark (2015) nicel ve nitel verilerin birbirleriyle uyumunu (çakışan ve çelişen yönlerini) incelemek amacıyla görsel bir matris oluşturmayı önermiştir (s.240). Mesleki öz yeterliğe ilişkin nitel ve nicel bulgular Tablo 7’de bir görsel matris ile sunulmuştur.

Tablo 7: Mesleki öz yeterliğe ilişkin nitel ve nicel bulguların karşılaştırılması.

Mesleki Öz yeterlik	PFSP'nin Öz yeterliğe Etkisine Yönelik Nicel Bulgular	PFSP'nin Öz yeterliğe Etkisine Yönelik Nitel Bulgular	Nitel ve Nicel Bulgular Arasında Uyum
Katılım	$t_{149} = 0.616, p > .05$	Eğitim (%41.2), Mesleki Özgüven (%31.9), Staj (%10.3), Eğitimin Yetersizliği (%8.2).	Nitel veriler, nicel verileri kısmen destekliyor.
Öğretim ve Değerlendirme Strateji	$t_{149} = 0.742, p > .05$	Eğitim (%55.4), Mesleki Özgüven (%27.0), Mesleki Özgüven Eksikliği (%9.5).	Nitel veriler, nicel verileri kısmen destekliyor.
Sınıf yönetimi	$t_{149} = 0.750, p > .05$	Mesleki Özgüven (%36.5), Eğitim (%35.3), Mesleki Özgüven Eksikliği (%18.2).	Nitel veriler, nicel verileri kısmen destekliyor.

Tablo 7'ye göre PFSP öncesi ve sonrasında öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik alt boyutu olan katılım ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Nitel veriler incelendiğinde öğretmen adaylarının % 41'i öğrencileri derse aktif olarak katabileceklerine yönelik öz yeterlilik inançlarının aldıkları eğitimden, %10'u ise stajdan kaynakladığını ifade etmiştir. Bu durumda PSFP'nın öğretmen adaylarının % 51'nin, öğrencileri derse aktif olarak katabileceklerine yönelik öz yeterlilik inançlarını arttırdığı söylenebilir. Ancak öğretmen adayları % 31.9'i öğrencileri derse aktif olarak katabileceklerine yönelik öz yeterlilik inançlarının kendi öz güvenlerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Buna ek olarak öğretmen adaylarının %8'i formasyon eğitiminin yetersizliğinden dolayı öz yeterlik inançlarının düştüğünü belirtmiştir. Bu durumda nitel verilerin nicel verileri kısmen desteklediği söylenebilir. Çünkü öğretmen adaylarının mesleki öz güveni katıldıkları PFSP'dan kaynaklanabileceği gibi bu programdan bağımsız olarak da gelişebilir. Böylece nicel verilerden elde edilen "anlamlı farklılık yoktur" sonucunu nitel sonuçlar kısmen açıkladığı iddia edilebilir.

Mesleki öz yeterliğin öğretim stratejileri alt boyutunun, katılım alt boyutu ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Öğretim stratejileri alt boyutunun ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Nitel veriler incelendiğinde öğretim stratejileri alt boyutunda öğretmen adaylarının %55.4'ü farklı öğretim ve değerlendirme stratejilerini etkili bir şekilde uygulayabileceklerine yönelik öz yeterlilik inançlarının aldıkları eğitimden, % 27'si kendi öz güvenlerinden kaynaklandığını belirtmiştir. Öğretmen adaylarının %9.5'i mesleki olarak kendilerine güvenememelerinden dolayı farklı öğretim ve değerlendirme stratejilerinin etkili bir şekilde uygulayabileceklerine yönelik öz yeterlik inançlarının düşük olduğunu ifade etmiştir. Burada da görüldüğü gibi nitel sonuçların nicel sonuçları kısmen desteklediği söylenebilir. Benzer şekilde sınıf yönetimi alt boyutu ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Nitel veriler incelendiğinde sınıf yönetimi alt boyutunda öğretmen adayları %36.5'i derslerinde ortaya çıkabilecek istenmeyen davranışları kontrol edebileceklerine yönelik öz yeterlik inançlarının özgüvenlerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bu görüşlerden öğretmen adaylarının kişisel özelliklerinin öz yeterliklerine katkı sunduğu sonucu çıkarılabilir. Bu sonuç nicel verilerle kısmen de olsa tutarlıdır.

PFSP'nın öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarına ilişkin nitel ve nicel bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Mesleğe karşı tutuma ilişkin nitel ve nicel bulguların karşılaştırılması.

Mesleğe Karşı Tutum	PFSP'nın Tutuma Etkisine Yönelik Nicel Bulgular	PFSP'nın Tutuma Etkisine Yönelik Nitel Bulgular	Nitel ve Nicel Veriler Arasındaki Uyum
Sevgi	$t_{149} = 1.231, p > .05$	Olumlu (%85.3), Nötr (%10.9), Olumsuz (%3.6).	Nitel veriler, nicel verileri desteklemiyor.
Değer	$t_{149} = 1.285, p > .05$	Olumlu (%75.3), Nötr (%13.8), Olumsuz (%10.9).	Nitel veriler, nicel verileri desteklemiyor.
Uyum	$t_{149} = 0.962, p > .05$	Olumlu (%59.2), Nötr (%33.3), Olumsuz (%4.9).	Nitel veriler, nicel verileri desteklemiyor.

Tablo 8'e göre nicel veriler incelendiğinde PFSP öncesi ve sonrasında öğretmen adaylarının mesleğe karşı tutum alt boyutları olan sevgi, değer ve uyum ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına ilişkin nitel veriler incelendiğinde ise nicel verileri desteklemediği söylenebilir. Çünkü nitel sonuçlar incelendiğinde sevgi, değer ve uyum alt boyutlarında öğretmen adayları, en fazla aldıkları eğitimin onların öğretmenlik mesleğine karşı olan sevgilerini, mesleğin değerine ve kendilerine uygunluğuna ilişkin düşüncelerini olumlu yönde etkilediği belirtmişlerdir. Bu uyumsuzluğun bir sebebi likert tip ölçeklerde sık rastlanan ve katılımcının ifadenin içeriğinden bağımsız olarak verilen ifadeyle uyum içinde olma eğilimi olarak adlandırılan uysallık yanlılığından (acquiescence bias) (Johns, 2010) kaynaklanabilir.

TARTIŞMA

Öğretmen adaylarının PFSP öncesi ve sonrasında ÖÖYAÖ puanları ortalamalarına bakıldığında ölçeğin katılım ve öğretme stratejileri alt boyutları ortalama puanlarında bir miktar düşüş olmuş ve puanlar çok yeterli aralığından oldukça yeterli aralığına gerileme göstermiştir. Sınıf yönetimi alt boyutunda ise puanlar az miktarda bir düşüşle birlikte aynı aralıkta kalmayı sürdürmüştür. ÖÖYAÖ toplam puanlarında bir miktar düşüş olmuş ve çok yeterli aralığından oldukça yeterli aralığına gerileme göstermiştir. Buna göre PFSP'na katılan öğretmen adaylarının program öncesi ve sonrasında mesleğe ilişkin öz yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Elde edilen bu sonuç, Çocuk, Yokuş ve Tanrıseven (2015) ve Yeşilyurt (2013) tarafından PFSP'na katılan öğretmen adaylarının öz yeterlik düzeylerini belirlemek için yaptıkları çalışmalarda elde ettikleri sonuçla tutarlılık göstermektedir. Bu çalışmalarda PFSP sonunda öğretmen adaylarının öz yeterliklerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çocuk, Yokuş ve Tanrıseven (2015) çalışmalarında öz yeterliğin yüksek olmasını PFSP'nın etkililiğine bağlamışlardır. Oysa bu çalışmada elde edilen nitel bulgulardan, öğretmen adaylarının programa girmeden önce de öz yeterlik inançlarının yüksek olduğu, hatta programın öğretmen adaylarının öz yeterlik düzeylerini düşürdüğünü anlıyoruz. Öz-yeterliklerinin düşmesinin nedeni PFSP'nın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik farkındalıklarını arttırmasından kaynaklanabileceği ileri sürülebilir. Bu durum Dunning-Kruger etkisiyle açıklanabilir. Bu etkiye göre kişiler, kendi yeterliliklerini gerçekte olduğundan daha yüksek olarak değerlendirirler (Dunning & Kruger, 1999). Nitel bulgulara göre ise öğretmen adayları her ne kadar aldıkları eğitimin öz yeterliklerine katkı sağladıklarını belirtmiş olsalar da, kendilerine olan mesleki öz güvenlerinin de öz yeterliklerinin önemli bir kaynağı olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının PFSP sonunda öz yeterlik inanç puanlarında bir miktar düşüş olmuş; ancak bu düşüş istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Öğretmen adaylarının öz yeterliklerindeki bu düşüşün nedeninin PFSP'da aldıkları eğitimler ve staj sayesinde öğretmenliğin bir uzmanlık gerektirdiğinin bilincine varmaları olduğu ileri sürülebilir. Alanyazında öğretmen sertifika programlarının öğretmen adaylarının öz yeterliğine etkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Ancak alanyazında Bümen ve Ercan Özaydın (2013) tarafından lisans eğitimi boyunca öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarını inceledikleri boylamsal araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmada lisans eğitimi boyunca öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının anlamlı derecede arttığı sonucu bulunmuştur. Bümen ve Ercan Özaydın'ın (2013) elde ettiği bu sonuç bu çalışmada ortaya çıkan sonuçla çelişmektedir. Bunun nedeninin, formasyon eğitim programının, öğretmenlik lisans eğitimine göre kısa süreli ve yoğun olması olduğu söylenebilir. Çünkü, Çocuk, Yokuş ve Tanrıseven (2015) formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının “formasyon eğitimi ve öğretmenlik” kavramlarına ilişkin metaforik algılarını inceledikleri çalışmalarında, öğretmen adaylarının en fazla programın kısa süreli ve yetersiz olduğuna yönelik metaforlar ürettiklerini belirlemişlerdir. Bu durum aynı zamanda program sonunda bazı öğretmen adaylarının neden mesleki öz yeterlik inançlarının düştüğünü de açıklayabilir.

Öğretmen adaylarının PFSP öncesi ve sonrasında ÖMTÖ puanları ortalamalarına bakıldığında ölçeğin sevgi ve değer alt boyutları ortalama puanlarında bir miktar düşüş olmuş; ancak puanlar kesinlikle katılım aralığında kalmayı sürdürmüştür. Ölçeğin uyum alt boyutunda puanlarda düşüş yaşanmış ve “kesinlikle katılım” aralığından “katılım aralığına” gerileme olmuştur. ÖMTÖ toplam puanlarında bir miktar düşüş olmuş; ancak kesinlikle katılım aralığında kalmayı sürdürmüştür. Bu sonuçlardan hareketle PFSP alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlara sahip oldukları ileri sürülebilir. Bu bulguyu, Gül ve Erkol (2015) tarafından pedagojik formasyon eğitiminin öğretmen adaylarının mesleğe karşı tutumlarını belirlemek için yaptıkları çalışmada elde ettikleri sonuç desteklemektedir. Gül ve Erkol (2015) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının yüksek düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Benzer şekilde Bozkırlı ve Er (2011), formasyon eğitimine katılan Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını inceledikleri araştırmalarında öğretmen adaylarının mesleğe karşı tutumlarının olumlu düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Öğretmenlerin işlerinden doyum sağlama ve mesleklerine bağlı olma düzeylerini etkilemesinden dolayı (Semerci ve Semerci, 2004) öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının olumlu olması istenen bir durumdur.

Öğretmen adaylarının PFSP öncesi ve sonrası ÖÖYAÖ ve ÖMTÖ'lerinin gerek alt boyutları gerekse toplam puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Araştırma sonuçları PFSP'nin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında anlamlı farklılık yaratmadığını göstermektedir. Araştırmanın bu sonucu, Başbay, Ünver ve Bümen (2009)'ün ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programının öğretmen adaylarının tutumlarına etkisini incelemek amacıyla yürüttükleri çalışmada elde edilen sonuçla tutarlılık göstermektedir. Başbay, Ünver ve Bümen (2009) çalışmalarında bu eğitimin öğretmen adaylarının tutumlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığını belirlemiştir. Benzer şekilde Sarı (2010) tezsiz yüksek lisans programının öğretmenlerin görüşlerine göre etkisini incelediği çalışmasında, bu eğitimin öğretmen adaylarının tutumlarının anlamlı olarak etkilemediğini belirlemiştir.

Bu çalışmada nitel verilerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde öğretmen adayları, en fazla aldıkları eğitimin mesleğe karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir; ancak bazı öğretmen adayları eğitimin tutumlarında herhangi bir değişiklik yaratmadığını, hatta bazıları öğretmenliğe karşı tutumlarını olumsuz yönde etkilediğini beyan etmiştir. Bu bulgu, Sarı (2010) tarafından yapılan araştırmada elde edilen sonuçla tutarlılık göstermiştir. Sarı (2010) araştırmasında öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının olumsuz olmasının nedenini, öğretmen adaylarının eğitim sırasında mesleği ve zorluklarını daha yakından tanımalarına, derslerin işleniş biçimi ve öğretim elemanlarının niteliğine bağlamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir: (i) Öğretmen adaylarının program öncesi ve program sonunda genel olarak mesleki öz yeterlik inançları ile mesleğe karşı tutumlarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. (ii) Öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inanç düzeyleri program öncesine göre düşmesine rağmen bu düşüş istatistiksel açıdan anlamlı ($p > 0.05$) bulunmamıştır. Bu düşüşün Dunning-Kruger etkisinden kaynaklanabileceği ileri sürülebilir. (iii) Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutum düzeylerinde program öncesine göre istatistiksel olarak anlamlı olmayan ($p > 0.05$) bir düşüş gözlemlenmiştir. (iv) Öğretmen adayları mesleki öz yeterlik inançlarının aldıkları pedagojik formasyon eğitimden, stajdan ve kendi mesleki özgüvenlerinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla bu iki değişken olumlu olduğunda öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inançlarının yükseldiği, olumsuz olduğunda mesleki öz yeterliklerinin düştüğü çıkarımı yapılabilir. (v) Öğretmen adayları pedagojik formasyon eğitimin genel olarak öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını olumlu etkilediğini ifade etmişlerdir. (vi) Mesleki öz yeterlik inançlarına ilişkin nitel verilerin nicel verileri kısmen desteklediği buna karşılık mesleğe karşı tutuma ilişkin nitel verilerin nicel verileri desteklemediği belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların ankette verilen ifadeye içeriğinden bağımsız olarak uyum gösterme eğilimi olan uysallık yanlılığından kaynaklanabilir.

Alanyazında öğretmenlerin mesleki öz yeterliklerinin ve tutumlarının olumsuz yönde olmasına neden olarak gösterilen ve bu araştırmadan çıkan sonuçlarla uyum içinde olan pedagojik formasyon eğitiminin kısa süreli ve yoğun olması, derslerin işleniş biçimi ve zamanı, bundan sonra hazırlanacak eğitim programlarının etkililiği açısından dikkate alınması gereken değişkenler olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında pedagojik formasyon eğitimin bir yılda vermek yerine tezsiz yüksek lisans olarak iki yıla yayılması ve uygulamaya daha çok ağırlık verilmesi önerilmektedir. Çünkü öğretmen adayları bu çalışmada stajın mesleki öz yeterliklerinin önemli bir kaynağı olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca tek grup öntest-sontest deneysel desende güvenilirliği tehdit eden faktörlerin fazla olmasından dolayı bu alanda yarı deneysel desende hazırlanmış bir karma yöntem araştırmasının daha sağlıklı sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Allinder, R.M. (1994). The relationship between efficacy and the instructional practices of special education teachers and consultants. *Teacher Education and Special Education*, 17, 86–95. View Article: DOI: [10.1177/088840649401700203](https://doi.org/10.1177/088840649401700203).
- Allinder, R. M. (1995). An examination of the relationship between teacher efficacy and curriculum-based measurement and student achievement. *Remedial and Special Education*, 27, 141–152. View Article: DOI: [10.1177/074193259501600408](https://doi.org/10.1177/074193259501600408)
- Ashton, P., & Webb, R. (1986). *Making a difference: Teachers' sense of efficacy and student achievement*. New York: Longman.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191–215. View Article: <http://dx.doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>.
- Başbay, M., Ünver, G. ve Bümen, N. T. (2009) Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları: Boylamsal Bir Çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 59, 345-366.
- Bozkırlı, K.Ç. ve Er, O. (2011). Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kafkas Üniversitesi Örneği). *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(4), 457-466

- Brophy, J., & Good, T. L. (1984). Teacher behavior and student achievement. In M. C. Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching*, (ss. 328–375). Washington, DC: American Educational Research Association.
- Bümen, N. T., & Ercan Özaydın, T. (2013). Adaylıktan Göreve Öğretmen Öz yeterliği ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlardaki Değişimler. *Eğitim ve Bilim*, 38, 169.
- Can, G. (1987). Öğretmenlik Meslek Anlayışı Üzerine Bir Araştırma (Ankara Okullarında). *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 159-170.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.)*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Coladarcı, T. (1992). Teachers' sense of efficacy and commitment to teaching. *The Journal of Experimental Education*, 60 (4), 323-337. View Article: DOI:10.1080/00220973.1992.9943869.
- Cousins, J.B., & Walker, C.A. (2000). Predictors of educators' valuing of systemic inquiry in schools. *Canadian Journal of Program Evaluation (Special Issue)*, 25–53.
- Creswell, J.W., & Plano Clark, V.L. (2015). *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi (2. Baskı)* (Dede, Y., & Demir, S.B., Çev.Ed.). Anı: Ankara.
- Creswell, J.W. (2014). Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Araştırmaları (S.B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakır, Ö., Kan, A. & Sünbül, Ö. (2006). Öğretmenlik Meslek Bilgisi ve Tezsiz Yüksek Lisans Programlarının Tutum ve Öz yeterlik Açısından Değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 36-47.
- Çapa, Y., Çakıroğlu, J., & Sarıkaya, H. (2005). The development and validation of a Turkish version of teachers' sense of efficacy scale. *Education and Science*, 30, 137, 74– 81.
- Çapri, B., & Çelikkaleli, O. (2008). Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutum ve Mesleki Yeterlik İnançlarının Cinsiyet, Program ve Fakültelerine Göre İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 15, 33–53.
- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi (Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 28-37.
- Demirel, M., & Akkoyunlu, B. (2010). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Özyeterlik İnançları ve Tutumları. *Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II. 16–18 Mayıs, Hacettepe Üniversitesi*, Ankara, s. 244-252.
- Demirtaş, H., Cömert, M., & Özer, N. (2011). Öğretmen Adaylarının Öz yeterlik İnançları ve Mesleğe Yönelik Tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36, 159, 96-111.
- Dönmez, C., & Uslu, S. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 42-63.
- Kruger, J., & Dunning, D. (1999). "Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments". *Journal of Personality and Social Psychology* 77 (6): 1121–34. View Article: DOI:10.1037/0022-3514.77.6.1121
- Elkatmış, M., Demirbaş, M. ve Ertuğrul, N. (2013). Eğitim Fakültesi Öğrencileri İle Formasyon Eğitimi Alan Fen Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz yeterlik İnançları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 41-50.
- Engin, G., & Koç, G.Ç.(2014). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları, (Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *TSA*, 18(2), 153-167. View Article: <http://dx.doi.org/10.12973/jesr.2014.41.2>
- Fuchs, L. S., Fuchs, D., & Bishop, N. (1992). Instructional adaptation for students at risk. *Journal of Educational Research*, 86, 70-84. View Article: DOI:10.1080/00220671.1992.9941143.
- Girgin, G., Akamca, G. Ö., Ellez, A. M., & Oğuz, E. (2010). Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları, Mesleki Benlik Saygıları ve Mesleki Yeterlik İnançları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 1-15.

Kanadlı, S., & Karakuş, F. (2016). Formasyon programının öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik inançlarına ve tutumlarına etkisi: Bir karma yöntem araştırması. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 3807-3826. doi:[10.14687/jhs.v13i3.3852](https://doi.org/10.14687/jhs.v13i3.3852)

- Goddard, R. G., Hoy, W. K., & Woolfolk Hoy, A. (2004). Collective efficacy: Theoretical development, empirical evidence, and future directions. *Educational Researcher*, 33, 2-13. View Article: DOI: 10.3102/0013189X033003003.
- Guskey, T. R. (1988). Teacher efficacy, self-concept, and attitudes toward the implementation of instructional innovation. *Teaching and Teacher Education*, 4, 63-69. View Article: DOI: 10.1016/0742-051X(88)90025-X.
- Guskey, T. R., & Passaro, P. D. (1994). Teacher efficacy: A study of construct dimensions. *American Educational Research Journal*, 31, 627-643. View Article: DOI: 10.3102/00028312031003627.
- Gül, Ş., & Erkul, M. (2015). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin çağdaş öğretmen niteliklerine ilişkin görüşleri ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2015), 76-92
- Güneyli, A., & Aslan, C. (2009). Evaluation of Turkish prospective teachers' attitudes towards teaching profession. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 313-319. View Article: DOI:10.1016/j.sbspro.2009.01.059.
- Hoover-Dempsey, K., Bassler, O., & Brissie, J. (1992). Explorations in parent-school relations. *Alberta Journal of Educational Research*, 85, 287-294. View Article: DOI:10.1080/00220671.1992.9941128.
- Johns, R. (2010). Likert items and scales. Retrieved from <http://survey.net.ac.uk/sqb/datacollection/likertfactsheet.pdf>.
- Kocaarslan, M. (2014). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Ayça Öğretim Dergisi*, 2(1), 46-55.
- Küşükosmanoğlu, H.O., & Can, M. (2013). N.E.Ü. A.K.E.F. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 338-343.
- Midgley, C., Feldlaufer, H., & Eccles, J. (1989). Change in teacher efficacy and student self- and task-related beliefs in mathematics during the transition to junior high school. *Journal of Educational Psychology*, 81, 247-258. View Article: <http://dx.doi.org/10.1037/0022-0663.81.2.247>.
- Morrell, P. & Carroll, J. (2003). An Extended Examination of Preservice Elementary Teachers' Science Teaching Self-Efficacy. *School Science and Mathematics*, 246-251. View Article: DOI: 10.1111/j.1949-8594.2003.tb18205.x
- Oğuz, A. & Topkaya, N. (2008). Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretmen Öz yeterlik İnançları İle Öğretmenliğe İlişkin Tutumları. *Akademik Bakış*, 14, 1-20.
- Palmer, D. (2006). Durability of changes in self efficacy of preservice primary teachers. *International Journal of Science Education*, 28, 6, 655-671. View Article: DOI: 10.1080/09500690500404599.
- Pajares, F. (1997). *Current Directions in Selfefficacy Research*. In M. L. Maehr & P. R. Pintrich (Eds.), Greenwich, CT: JAI Pres.
- Podell, D., & Soodak, L. (1993). Teacher efficacy and bias in special education referrals. *Journal of Educational Research*, 86, 247-253. View Article: DOI:10.1080/00220671.1993.9941836.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri (3.Baskı) (Çev.Ed. Bütün, M. & Demir, S.B.)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Rose, J. S., & Medway, F. J. (1981). Measurement of teachers' beliefs in their control over student outcome. *Journal of Educational Research*, 74, 185-190. View Article: DOI:10.1080/00220671.1981.10885308.
- Ross, J.A. (1995). Strategies for enhancing teachers' beliefs in their effectiveness: research on a school improvement hypothesis. *Teachers College Record*, 97(2), 227-251. View Article: DOI: 10.1080/10862960802070442.
- Rimm-Kaufman, S.E. & Sawyer, B.E. (2004). Primary-grade teachers' self-efficacy beliefs, attitudes toward teaching, and discipline and teaching practice priorities in relation to the

- “Responsive Classroom Approach”. *The Elementary School Journal*, 104, 4, 321-341. View Article: DOI: 10.1086/499756.
- Sarı, M. (2010). Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programının Öğretmenlik Mesleğine ve Programa İlişkin Görüşlere Etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 35 (155), 3-15.
- Scharmann, L. C., & Orth Hampton, C. M. (1995). Cooperative learning and preservice elementary teacher science self-efficacy. *Journal of Science Teacher Education*, 6, 125-133. View Article: DOI: 10.1002/(SICI)1098.
- Semerci, N., & Semerci Ç. (2004). Türkiye’de Öğretmenlik Tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (1), 137-146.
- Sandıkçı, M., & Öncü, E. (2013). Beden Eğitimi İle Diğer Alanlardaki Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Yeterlik Algıları ve Tutumlarının Belirlenmesi ve Karşılaştırılması. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4 (1), 135-151.
- Skaalvik, E.M., & Skaalvik, S. (2010). Teacher self-efficacy and teacher burnout: A study of relations. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1059-1069. View Article: DOI: 10.1016/j.tate.2009.11.001.
- Çocuk, H.E., Yokuş, G., & Tanrıseven, I. (2015). Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin öz yeterlik ve metaforik algıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 373-387.
- Taşkın Can, B., Cantürk Günhan, B., & Öngel Erdal, S. (2005). Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen derslerinde matematiğin kullanımına yönelik öz yeterlik inançlarının incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 47-52.
- Tashakkori, A., & Creswell, J.W. (2007). The new era of mixed methods. *Journal of Mixed Methods [Editorial]*. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 3-7. View Article: DOI: 10.1177/2345678906293042.
- Tschannen-Moran, M., & Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17(7), 783-805. View Article: DOI: 10.1016/S0742-051X(01)00036-1.
- Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz-Yeterlik Algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 45, 88-104.

Extended English abstract

Introduction

The implicit purpose of the Pedagogical Formation Certificate Program (PFCP) could be to improve prospective teachers’ self-efficacy and attitudes towards the teaching profession. Teachers’ professional self-efficacy is defined as “a teachers’ beliefs about obtaining the desired outcomes in students’ learning even in cases when students are not motivated enough” (Tschannen-Moran and Woolfolk-Hoy, 2001). Teachers with high teacher self-efficacy beliefs struggle more to motivate their students, allocate more time to academic studies, and thus are able to increase success (Bandura, 1997). Attitudes towards the teaching profession are defined as “understandings which shape the instruction, the student, and the class environment, as well as the content that is being covered, and which are usually not recognized or expressed clearly” (Güneşli & Aslan, 2009). Attitudes towards the profession is one of the most important factors that affect teachers’ job satisfaction and level of commitment to the profession (Semerci and Semerci, 2004).

The purpose of this study is to investigate the effect of PFCP on prospective teachers’ professional self-efficacy beliefs and attitudes towards the teaching profession, to identify how this program affects teachers’ professional self-efficacy beliefs and attitudes towards the teaching profession, and

to find out the potential reasons of this. In line with this purpose, the study aimed to find answers to the following questions:

1. What are the prospective teachers' attitudes towards professional self-efficacy beliefs and the teaching profession before and after the PFCP?
2. Are there any significant differences between prospective teachers' attitudes towards professional self-efficacy beliefs and the teaching profession before and after the PFCP?
3. What is the effect of the PSFP on prospective teachers' enhancing participation, managing classroom, and using instruction and assessment strategies?
4. What is the effect of the PSFP on prospective teachers' love, value and rapport with the profession?
5. What is the consistency between the qualitative and quantitative data obtained in this study?

Method

The present study utilized a convergent parallel design, which is one of the mixed method approaches (Creswell & Plano Clark, 2015). The quantitative phase of the study included one group pretest-posttest design, which is one of the experimental designs. Quantitative data were collected before and after the PFCP, through the administration of the "Teaching Self-Efficacy Perception Scale (TSPP)" developed by Tschannen-Moran & Hoy (2001) and adapted into Turkish by Çapa, Çakıroğlu & Sarıkaya (2005) and "Attitudes towards Teaching Profession Scale (ATPS)" developed by Çetin (2006). In the qualitative phase, the data were collected through open-ended questions. The participants were 150 prospective teachers who participated in the PFCP in Mersin University in the 2014-2015 academic year and were accessible before and after the program. Analysis of the quantitative data was performed using t-test for related samples; and the analysis of the qualitative data was performed using deductive qualitative analysis (Patton, 2014).

Results

It was found that the PFCP had no significant effects on prospective teachers' professional self-efficacy beliefs subscales such as Participation ($t_{149} = 0.616, p > .05$), Instruction and Assessment Strategies ($t_{149} = 0.742, p > .05$) and Classroom Management ($t_{149} = 0.750, p > .05$). Similarly, PFCP was found to have no significant effects on attitudes towards the profession subscales such as Love ($t_{149} = 1.231, p > .05$), Value ($t_{149} = 1.285, p > .05$), and Rapport ($t_{149} = 0.962, p > .05$).

Prospective teachers who participated in the PFCP stated that their professional self-efficacy generally derived from the PFCP they received, their professional self-confidence, and the practical training. A small number of participants stated that the PFCP they received decreased their self-efficacy beliefs. Similarly, some participants indicated that the PFCP they received affected their attitudes towards the profession in a positive way. Some of the participants stated that the PFCP they received affected their attitudes towards the profession in a negative way. Consistency between the quantitative and qualitative results showed that the qualitative results partially supported the quantitative results in relation to the prospective teachers' professional self-efficacy; however, they did not support the quantitative results in relation to the prospective teachers' attitudes towards the profession.

Discussion and Conclusion

At the end of the PFCP, there was a slight decrease in prospective teachers' self-efficacy beliefs scores; however, this decrease was not statistically significant. This decrease in prospective teachers'

self-efficacy beliefs might result from the notion that by the help of the PFCP and practical training they received in the PFCP, prospective teachers became aware of the proficiency required in the teaching profession. The related literature indicates no studies that investigate the effect of teaching certificate programs on prospective teachers' self-efficacy beliefs. However, longitudinal studies conducted by Bümen and Ercan Özeydin (2013) aimed to investigate prospective teachers' self-efficacy beliefs throughout their undergraduate education. The study found that prospective teachers' self-efficacy beliefs increased significantly throughout their undergraduate education. This result in the study conducted by Bümen and Ercan Özeydin (2013) conflicts with the one in the present study, which might result from the fact that the duration of the PFCP was shorter and its content was more intense in comparison to the teaching undergraduate programs.

There was not a significant difference between the sub-dimension and total scores of TSPS and ATPS before and after the PFCP. Results show that the PFCP did not create a significant difference in prospective teachers' attitudes towards the teaching profession. This result shows consistency with the findings indicated by Başbay, Ünver and Bümen (2009) in their study which investigated the effect of non-thesis master's program in secondary school field teaching on prospective teachers' attitudes. Başbay, Ünver and Bümen (2009) reported that the training did not create a significant difference in prospective teachers' attitudes.

In conclusion, prospective teachers who participated in the PFCP were found to have sufficient level of professional self-efficacy beliefs and attitudes towards the profession before and after the training. At the end of the program, it is recommended that the pedagogical formation programs to be prepared in the future should consider factors such as short duration and intense nature of the program, the way and the time courses are conducted as they might have negative attitudes towards professional self-efficacy and the profession in some teachers.